

ІНТЕГРАЦІЯ КОМПОНЕНТУ З ПРОФІЛАКТИКИ ВІРУСНИХ ГЕПАТИТІВ ДО КОМПЛЕКСІВ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ З НАЙБІЛЬШ УРАЗЛИВИМИ ДО ВІРУСНОГО ГЕПАТИТУ С ГРУПАМИ НАСЕЛЕННЯ

- ¹⁾ Піддубна А. І., ²⁾ Загребельний О. С., ³⁾ Троцька І. О.
¹⁾ СумДУ, кафедра інфекційних хвороб з епідеміологією;
²⁾ Обласна громадська організація “Клуб Шанс”;
³⁾ Сумська обласна інфекційна клінічна лікарня ім. З. Й. Красовицького

Ситуація з захворюваністю на вірусні гепатити (ВГ) в Україні на сьогодні набуває загрозливого характеру, особливо загрожує здоров'ю населення безперешкодне поширення гепатиту С. Ця хвороба часто переходить в хронічну форму та непомітно вбиває людину, якщо її вчасно не виявити і не вжити необхідних заходів. На думку експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я, наступні 20 років саме гепатит С стане найбільшим викликом у сфері охорони здоров'я в усьому світі.

Легко передаючись через кров, вірус гепатиту С особливо часто вражає людей, що вживають ін'єкційні наркотики, при цьому в деяких групах, рівень зараженості становить 80 % та вище. Нараховуючи близько 400 тис. споживачів ін'єкційних наркотиків, Україна є країною з однією з найбільших епідемій ВГС у всьому світі.

На даний час обласна громадська організація “Клуб Шанс” впроваджує медико-соціальні програми серед найбільш уразливих до ВГС груп населення, а саме: споживачів ін'єкційних наркотиків (СІН) та засуджених Сумської області.

Проведені у 2012 р. дослідження на наявність антитіл до вірусу гепатиту С серед СІН м. Суми, які перебувають на замісній підтримувальній терапії (ЗПТ), підтвердило сумну статистику щодо поширеності ВГС серед СІН – 93% учасників ЗПТ отримали позитивні результати швидких тестів на гепатит С. Проте, ми стикнулися з тим, що незважаючи на таку тривожну ситуацію, більшість СІН, які живуть з гепатитом С, мають обмежений доступ до діагностики та лікування цього захворювання або не мають його зовсім.

Протягом останніх двох років фахівцями громадської організації “Клуб Шанс” та Сумської обласної інфекційної клінічної лікарні ім. З. Й. Красовицького (СОІКЛ) були здійснені заходи, спрямовані на покращання доступу СІН до якісних послуг в сфері ВГС. Перш за все, це організація та проведення заходів у рамках Школи пацієнтів.

Школа пацієнтів – це сукупність методів індивідуального та групового виховання і навчання хворих, що направлені на формування здорового способу життя та практичних навичок щодо раціонального лікування, харчування, прихильності до терапії і безпечної поведінки.

Мета Школи – сприяння партнерських відносин з лікарем під час лікування, запобігання ускладнень та тяжких форм захворювання, підвищення якості життя хворих.

Пацієнти направлялись на заняття лікарями обласного гепатологічного центру та волонтерами обласної громадської організації “Клуб Шанс”. Нерідко хворі приходили на Школу за порадою інших її учасників. Було проведено 6 занять тривалістю 120 хвилин кожне. На заняттях розглядалися шляхи передачі гепатиту, клінічні прояви хвороби, сучасні можливості діагностики, лікування та профілактики, обговорювались фактори ризику, що сприяють прогресування гепатиту та його трансформації в цироз печінки і гепатоцелюлярну карциному, розроблялись реальні заходи щодо покращання якості життя.

Всього у Школі прийняло участь 68 осіб віком від 18 до 49 років. Відвідування хворими Школи позитивно відобразилося на їх прихильності до рекомендацій лікаря, безпечної поведінки, підвищує якість життя пацієнтів.

Значним досягненням стало також зниження вартості діагностики вірусних гепатитів завдяки соціальній акції медичних лабораторій. У результаті переговорів з приватними діагностичними лабораторіями досягнуто угоду про надання знижки у розмірі 50 % на проходження діагностики вірусного гепатиту С для представників груп ризику та загального населення в ряді лабораторій, починаючи з липня 2012 р. За час дії акції більше 2000 мешканців області скористались такою нагодою та отримали суттєві знижки на діагностику гепатиту С.

З листопада 2013 р. в регіоні впроваджується пілотний проект лікування ВГС у ВІЛ-позитивних учасників ЗПТ за підтримки МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні». Медико-соціальний супровід пацієнтів здійснюється членами мультидисциплінарної команди, до

складу якої входять фахівці обласного центру профілактики та боротьби зі СНІДом, обласного наркологічного диспансеру, СОІКЛ та обласної громадської організації “Клуб Шанс”.

Не менш важливим, на наш погляд, є організація профілактичної роботи з метою попередження розповсюдження вірусних гепатитів серед осіб, які перебувають у виправних закладах Сумської області та осіб, засуджених до видів покарання, не пов’язаних із позбавленням волі. В Україні, як і в інших країнах світу, показники ураження гепатитами та ВІЛ серед засуджених вище, ніж в популяції загалом. Така ситуація зазвичай пояснюється високим рівнем наркоспоживання, практиками небезпечного нанесення татуювань і незахищеного сексу.

Нинішня ситуація з проведення діагностики та лікування ВГ у засуджених вкрай невтішна. Тому основний акцент нашої роботи робиться на підвищення рівня обізнаності стосовно ВГ та попередження інфікування. У 2012 р. управлінням Державної пенітенціарної служби України в Сумській області був розроблений тренінговий модуль з профілактики соціально небезпечних захворювань в пенітенціарних закладах, згідно якого проводиться навчання волонтерів з числа засуджених. Окрема тема модуля присвячена вірусним гепатитам: загальна інформація про захворювання, профілактика, діагностика та лікування захворювання. Протягом 2012–2013 рр. навчання пройшли більше 200 осіб з виправних закладів області.

Важливим напрямком роботи з СН ми вважаємо здійснення заходів профілактики серед осіб, які перебувають на обліку кримінально-виконавчих інспекцій (КВІ), серед контингенту яких високий відсоток становлять люди, які засуджені за злочини, пов’язані з нелегальним обігом наркотиків, мають досвід або практикують у даний час вживання ін’єкційних наркотиків. Враховуючи це, на базі відділів КВІ м. Суми, Шостка та Конотоп надається комплекс медико-соціальних послуг для підлеглих інспекцій, які належать до найбільш уразливих до ВГС груп населення. Зокрема, до комплексу входять: видача чистого інструментарію для СН (шприци, голки), засоби профілактики (презервативи, лубриканти), видача інформаційно-освітніх матеріалів (брошури, буклети, газети тощо), проведення тестування за допомогою швидких тестів, проведення інформаційних занять.

Для ефективної відповіді поширенню гепатиту С серед засуджених, як однієї з найбільш уразливих до ВГС груп населення, необхідно знизити число необізнаних про свій статус людей, зміцнити потенціал пенітенціарної служби у напрямку усвідомлення проблеми та безпосередньої реалізації відповідних заходів. Інтеграція служб пенітенціарної та загальної мережі закладів охорони здоров’я також важлива для забезпечення злагодженої роботи довгострокових програм профілактики, діагностики та лікування ВГС, націлених на отримання відповідної терапії всіма потребуючими засудженими, незалежно від того, як давно вони потрапили до пенітенціарного закладу і коли будуть звільнятися.

Наш досвід дозволяє стверджувати, що інтеграція компоненту з профілактики вірусних гепатитів до комплексу медико-соціальних послуг неурядових організацій та співпраця цих організацій і лікувально-профілактичних закладів є ефективним механізмом попередження розповсюдження інфекції.